

Hoe filosofie overbodig werd

THOMAS BLONDEAU

Benamingen als buitenbeentje en een buikspreek van Heidegger kunnen filosoof Wouter Oudemans weinig deren. Zijn pas verschenen *Echte filosofie* gaat niet over filosofie maar bedrijft het. 'Dat is Jomanda-gelul.'

Als een breezer waarin onge-merkt een flinke scheut extra alcohol is gemengd. Zo voelt het om het boek *Echte filosofie* van de Leidse filosoof Wouter Oudemans tot je te nemen. Dit komt door de toegankelijke, aforistische stijl waarin jargon en namedropping zoveel mogelijk is vermeden. Maar de vlotte consumptie van de tekst staat in een schril contrast met de verwerking van de inhoud. Het zal de één flinke koppijn bezorgen en de ander verslaafd maken.

'De these van dit boek is dat mathematica en mechanica de niches van geschiedenis en cultuur omgeven en doordesemen. Hun verzet ertegen is nostalgisch.' staat in de aanloop van het boek. De schrijver van die zinnen

U schrijft: 'Ik geef onmiddellijk toe dat ik nihilist ben, om vervolgens fluitend aan het werk te gaan.' Toch lijkt er wat te wringen.

'Daar begint het al. Het woord 'wringen' vind ik heel problematisch. Dat is mijn grootse bezwaar tegen datgene wat men nogal eens over filosofie denkt. Namelijk dat het een soort kritiek zou zijn op hoe de wereld in mekaar zit. Dat kan helemaal niet. Dat laat ik graag aan de ouderlingen over.

'Ik ga geen cultuurkritiek geven, omdat je dan de bal bij een ander legt. Terwijl het in de filosofie erom gaat wat jij ervaart. Dan noem ik filosofie: grondig empirisch worden.'

En filosofie is dan...

'Tja, dat is moeilijk om in een keer

'Heidegger zelf heeft voortdurend de grote reductie moeten ondergaan. Vroeger dacht hij dat er een soort aparte categorie van het leven was. Helemaal niet mechanisch of zoiets. Maar jammer, weg met die gedachte. Wat er bij Heidegger uiteindelijk blijkt, is de alomtegenwoordigheid van wat hij de cybernetica noemt. Dat bepaalt zowel de natuur, als het leven, als de mens, als het menselijk handelen. Wat is dat anders dan darwinisme?'

Wat is er gebeurd met oude filosofische vragen als 'Waartoe te leven' en, 'Hoe gelukkig worden?'

'Dat kun je niet verwachten van de filosofie. Er is geen methode om dat te bepalen. Hoe moet ik nu een beslissing nemen of jouw leven zinvol is of niet? Dat is Jomanda-gelul. Gelukkig worden? Dan moet je vooral vaak naar de Febo-automatiek, word je vanzelf gelukkig. Theetanteproblemen.'

Als de mens dan inderdaad een vehikel is voor het genoom, waarom doen we dan allerlei dingen die tegen dat vehikel-zijn ingaan? Zelfmoord plegen, je leven geven voor anderen...

'Omdat jij bestuurd wordt door instanties die je zelf niet bent. Waarom laat een hondenmoeder zich door haar kroost uitwonen? Omdat die hondenmoeder daar zelf niet over beslist. Die teef wordt door het genoom gestuurd. Die geeft zichzelf op ten behoeve van haar kroost. Het gen vermenigvuldigt zich beter via die acht nakomelingen dan door die moeder.'

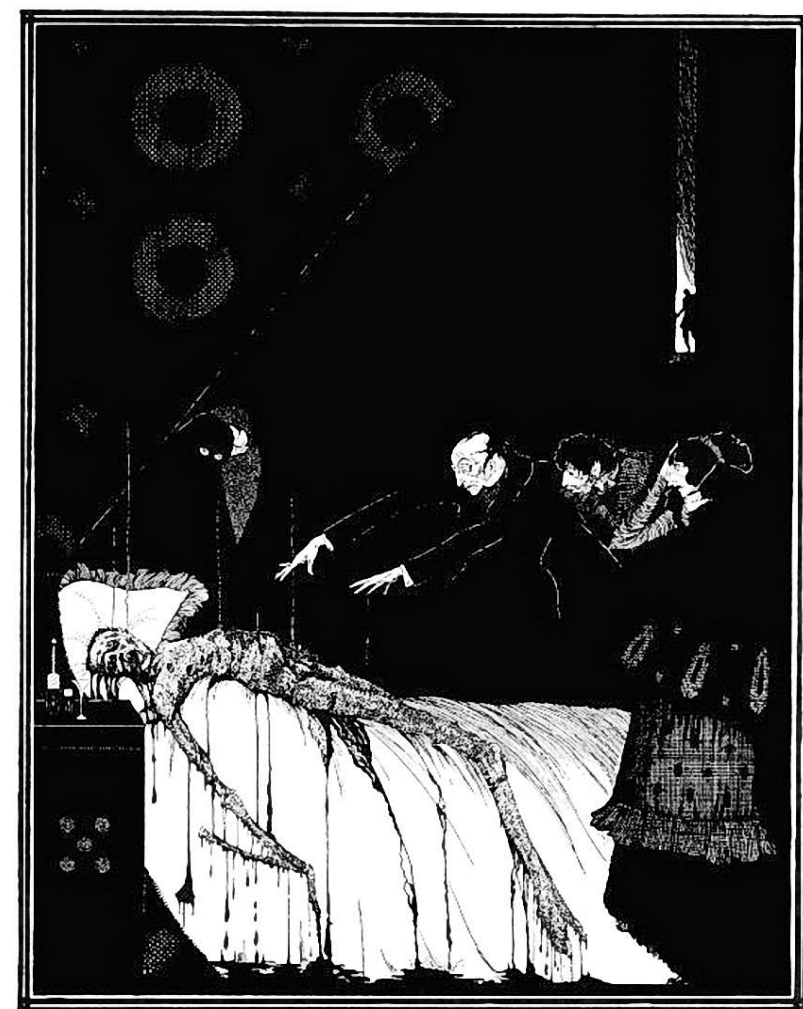
Wat zijn de consequenties van de grote reductie voor de academische wijsbegeerte?

'(neemt de illustratie van Harry Clarke erbij, zie tekening) Dit hoort bij het verhaal 'De Feiten in het Geval Valdemar' van Edgar Allen Poe. Valdemar wordt gemesmeriseerd op het moment dat hij sterft. Dan blijft hij nog weken en maanden bestaan, dood en wel.

'Op het eind laten ze die trance ophouden en dan stort het lijk helemaal in elkaar. Wat mij nu interesseert is de mesmerisering. Iets is er eigenlijk niet en toch is de macht van de woorden zo gigantisch dat het gemesmeriseerd blijft bestaan.

Aanhang en afkeer

Wouter Oudemans (1951) werd naar aanleiding van zijn *Echte filosofie* een cultfilosoof genoemd in *NRC Handelsblad*. Hij is dan ook niet snel op verschillende podia en opiniepagina's te vinden om als filosoof zijn mening te geven over allerlei actuele aangelegenheden. Zijn gestrengheid verdeelt de filo-

Illustratie bij Poe's 'De Feiten in het Geval Valdemar'

Dat is wat je ziet gebeuren met de academische wijsbegeerte. Die heeft haar tijd gehad maar blijft nog voortbestaan. Het interesseert me niet dat die wijsbegeerte op een gegeven moment uit elkaar gaat vallen. Nee, wat mij interesseert, is net hoe het nu voortbestaat.'

Wie mesmeriseert die wijsbegeerte?

'Dat zijn de woorden. De macht van wetenschappelijkheid. Filosofie heeft als probleem dat ze moet aanschurken tegen de wetenschap, wil ze academisch blijven. Kijk hier, (neemt een universiteitsfolder) dan heb je zo'n onderzoekmaster van filosofie waarbij gesproken wordt van *researchers of this field* die de normatieve implicaties gaan uitwerken enzovoorts. Spreken ze van een master *Practical Rationality*. Hoe kan iemand nu in godsnaam ooit rationaliteit onderzoeken als je daar zelf weer rationaliteit voor nodig hebt?'

Wat leidt u daaruit af?

'Dat het nodig is om deze schijn van wetenschappelijkheid op te houden

om een soort van cordon sanitaire om je zelf heen te leggen. Je niet laten aanspreken door wat filosofie naar zijn oorsprong is. Je kunt alleen maar een soort wetenschappelijke filosofie handhaven als je door en door anti-filosofisch bent.

'De filosofen worden in de ratrace van de publicatiedwang gegooid. Niemand leest natuurlijk die dingen. Je wordt gedwongen in een tijdsbestek te gaan zitten die helemaal niks met de filosofie te maken heeft. En het is niet zo dat ik morgen naar de bazen van de faculteit kan stappen en zeggen: "Jongens, hou er nou eens mee op."

'Maar ik maak me er niet druk over. Ik ben gefascineerd hoe die woorden hun uitwerking hebben en hoe je dus ziet dat filosofen volkomen tegen zichzelf, tegen hun eigen stiel in moeten gaan om te overleven.

En dat doet u dus niet?

'Ik kan niet van mezelf zeggen dat ik het goed heb. Een ander moet dat maar doen. Ik ben ook volkomen oneigenlijk en onecht. Ik zeg niet: ik heb volstrekt gelijk en de wetenschappelijke filosofen niet.

'Ik zeg alleen: daar gebeurt iets en ik zeg het. Het zou aangenaam zijn als dan van de andere kant duidelijk zou worden dat ik volledig scheef zit en dat ik van oor tot oor moeten worden opgesneden. Maar ik hoor niks. Ze geven geen sjoerge.'

Th.C.W. Oudemans: *Echte filosofie*, Uitgeverij Bert Bakker, 316 pgs. € 25,-

FOTO: TACO VAN DER EB

'Gelukkig worden? Dan moet je vaak naar de Febo-automatiek'

(en daarmee ook de lezer) zoekt naar een methode van filosofisch denken in een wereld na de zogeheten grote reductie.

Die reductie bestaat uit de mechanische revoluties van Galilei, Descartes en Darwin. Na de eerste twee namen verschijnen de natuur en de mens als machinerie. Na Darwin is het menselijk leven en denken ook mechanisch geworden. Mensen, hun denken en hun leven, zijn slechts vehikels voor genomen (= totaal aan genetische informatie van een organisme). Met de alomtegenwoordigheid van wetenschap en technologie is filosofie overbodig geworden.

Echte filosofie onderzoekt of er een methode van denken en praten kan bestaan die het heeft over de reductie en de gevolgen ervan zonder de pretentie te hebben dat het aan die gevolgen kan ontsnappen.

te zeggen. Waar ik, als filosoof, aandacht aan besteed, is de taal. Niet zoals je erover spreekt, maar zoals de woorden die om jou heen hangen. De woorden die er allang zijn voor dat jij begint te ouwehoeren.'

U bent wel eens 'De buikspreek van Heidegger' genoemd.

'De mensen die dit zeggen, die kennen a) Heidegger niet, b) mij niet en c) ze matigen zich daar een oordeel over aan. Hun probleem.'

Hoe bent u voor dit boek van Heidegger naar Darwin gestapt?

'Laten we heel duidelijk zijn: ik ben in de opinies van meneer Heidegger niet geïnteresseerd. Het enige wat mij aan het woord Heidegger interesseert is dat her en der in de geschrift- en die onder die naam verschenen zijn, iets blijkt van wat de technische wereld nu is.